

Er worden steeds meer apps, websites en andere technologische toepassingen ontwikkeld die gericht zijn op de geestelijke gezondheidszorg (ggz) (Van Daele & Vanhoomissen, 2015). Deze toepassingen kunnen er bijvoorbeeld voor zorgen dat de cliënt zelfstandiger aan de slag kan en dat de tijd tussen twee behandelsessies meer zinvol ingevuld wordt. Dit kan gepaard gaan met grote voordelen op vlak van kostprijs, beschikbaarheid van laagdrempelige zorg en extramurale opvolging van de cliënt (bijv. Musiat & Tarrier, 2014). Niettemin worden technologische toepassingen momenteel slechts beperkt ingezet in de klinische praktijk.

Techneut of technofob?

Attitudes rond technologiegebruik in kaart brengen bij cliënt en professional

Verschillende factoren kunnen hieraan bijdragen, zowel bij de ggz-professional, als bij de eindgebruiker. Denk hierbij onder meer aan kennis over technologie, zorgen omtrent databeveiliging of het verwachte effect van de toepassing. Meer inzicht krijgen in de waargenomen barrières en facilitators voor het gebruik van technologische toepassingen laat toe om toepassingen aan te passen aan de noden van alle betrokkenen en het gebruik van deze tools te versterken.

■ Theoretische modellen over technologiegebruik

In het verleden werden er reeds verschillende theoretische modellen ontworpen die de toepassing van technologie proberen te verklaren, zoals het *Model of PC Utilization* (Thompson, Higgins, & Howell, 1991), het *Technology Acceptance Model* (Venkatesh & Davis, 2000) of het *Motivational Model* (Davis, Bagozzi, & Warshaw, 1992). Verschillende concepten zoals motivatie, attitudes of waargenomen bruikbaarheid spelen de hoofdrol in deze modellen (Venkatesh, Morris, Davis, & Davis, 2003). Venkatesh et al. (2003) hebben echter getracht om deze verschillende sleutelconcepten te integreren in een nieuw en omvattend model dat de (intentie tot) gebruik van nieuwe technologische toepassingen in kaart brengt: de *Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT)*. In dit model wordt het gedrag beïnvloed door de intentie tot gebruik en faciliterende condities (zoals de nodige kennis en middelen ter beschikking hebben). De intentie tot gebruik wordt op zijn beurt direct beïnvloed door uitkomstverwachting, inspanningsverwachting en sociale invloeden. Tot slot werden er nog drie aanvullende factoren opgenomen die indirecte effecten hebben (via de voorgaande variabelen) op de intentie tot gebruik, met name zelfeffectiviteit, angst en de attitude tegenover technologie.

De UTAUT-vragenlijsten

Venkatesh et al. (2003) ontwikkelden naast het theoretische model ook een Engelstalige vragenlijst om de verschillende factoren van het UTAUT-model in kaart te brengen. Mits enige aanpassingen, kan deze vragenlijst ook binnen de ggz-sector belangrijke inzichten aanreiken in de onderliggende motieven voor technologiegebruik bij ggz-professionals. Diezelfde vragenlijst werd door Ebert et al. (2015) eerder in het Duits vertaald en aangepast voor gebruik bij cliënten.

Tot op heden was er echter geen Nederlandstalige versie of alternatief voor beide vragenlijsten beschikbaar. Deze vragenlijsten werden bijgevolg zorgvuldig vertaald en aangepast aan een Vlaamse context voor gebruik in onderzoek bij de Opleiding Toegepaste Psychologie aan Thomas More. Hoewel deze vragenlijsten gebaseerd werden op het voorstel van Venkatesh et al. (2003) en Ebert et al. (2015), werden er wel enkele inhoudelijke wijzigingen doorgevoerd om te voldoen aan de noden van Vlaamse ggz-sector. Tabel 1 geeft een overzicht van de schalen die opgenomen werden in de Vlaamse versie van de vragenlijsten. Aangezien de UTAUT-vragenlijsten zich zowel lenen tot breed onderzoek naar de houding tegenover online hulp als specifieke onderzoeksvragen naar een specifieke toepassing, werd ervoor gekozen om een versie te maken die gemakkelijk aangepast kan worden naar de verschillende technologische toepassingen (zoals apps, wearables of specifieke websites). Voor meer specifieke informatie over de twee UTAUT-vragenlijsten, verwijzen we graag door naar de bijhorende handleidingen.

Schaal	Verklaring	Versie
Uitkomst-verwachting	De mate waarin een persoon de technologie nuttig vindt en denkt dat het hem/haar zal helpen bij het behalen van doelen.	Professional, eindgebruiker
Inspannings-verwachting	Het gemak waarmee een persoon denkt de technologie te kunnen toepassen.	Professional, eindgebruiker
Attitude tegenover technologie	De affectieve reactie van een persoon tegenover de technologische toepassing(en).	Professional
Sociale invloed	De mate waarin iemand gelooft dat belangrijke personen in zijn netwerk het gebruik van technologie aanmoedigen.	Professional, eindgebruiker
Faciliterende condities	De mate waarin een persoon gelooft dat de nodige faciliteiten voor het gebruik van technologie aanwezig zijn.	Professional, eindgebruiker
Angst	De angst die gepaard gaat met toepassingen op het internet.	Professional, eindgebruiker
Intentie tot gebruik	Intentie om gebruik te maken van de technologische toepassing(en).	Professional
Zelfeffectiviteit	Gevoelens van zelfeffectiviteit in het omgaan met technologische toepassingen.	Professional
Databeveiliging	Bezorgdheden over de beveiliging van data.	Eindgebruiker
Kennis	Kennis over technologische toepassingen.	Eindgebruiker

Tabel 1. Schalen van de UTAUT-vragenlijsten, Vlaamse versie

■ Opzet en voorgaand gebruik van de UTAUT-vragenlijst, Vlaamse versie

De Vlaamse UTAUT-vragenlijsten werden niet ontwikkeld met als doel om algemene somscores te berekenen of om de resultaten te vergelijken met een normgroep, maar eerder om kwalitatief te kijken naar de houding van een specifieke groep gebruikers of professionals tegenover een bepaalde technologische toepassing. Het doel van de vragenlijst is om meer inzicht te krijgen in belangrijke knelpunten en/of positieve aspecten van deze technologische toepassingen: voor zelfinzicht als individuele hulpverlener, in het kader van psychologische begeleiding of therapie bij een cliënt, of binnen een volledige organisatie. Daarnaast kan er nagegaan worden in welke mate de houding evolueert doorheen de tijd (bijvoorbeeld voor en na een implementatiestudie) en kan de vragenlijst gebruikt

worden als basis voor een interview waarbij er dieper ingegaan kan worden op de verschillende aspecten.

De Vlaamse versies van de UTAUT-vragenlijst werden reeds ingezet bij verschillende bevestigingen. Zo werd de houding tegenover online hulp in Vlaanderen exploratief in kaart gebracht, zowel bij Vlaamse professionals (Schrauwen, 2015), als bij cliënten (Stoop, 2016). Daarnaast werd de versie voor ggz-professionals ook reeds gebruikt om na te gaan hoe therapeuten van een specifiek centrum voor geestelijke gezondheidszorg stonden tegenover online hulp. Ten slotte werden de vragenlijsten ook gebruikt in enkele kleinschalige studies naar de houding tegenover het gebruik van apps en wearables in de ggz en blended care.

■ Conclusie

In de huidige maatschappelijke context van toenemende beschikbaarheid van technologische tools voor de ggz (Riper, 2017), is het belangrijk om in rekening te brengen wat professionals en cliënten nodig hebben om ervoor te zorgen dat deze toepassingen een meerwaarde kunnen bieden aan de preventie en behandeling van psychische problemen. De Vlaamse versie van de UTAUT-vragenlijst wil organisaties en ggz-professionals de mogelijkheid geven om meer inzicht te krijgen in potentiële hinderpalen, zowel bij zichzelf als bij (potentiële) cliënten, bij de implementatie van technologische toepassingen. Dit is essentiële informatie om de implementatie-procedure en communicatie rond technologische toepassingen in de ggz vorm te geven en/of bij te sturen indien nodig.

Nele De Witte & Tom Van Daele

Expertisecel Psychologie, Technologie & Samenleving, Opleiding
Toegepaste Psychologie, Thomas More-hogeschool, Antwerpen

De Expertisecel Psychologie, Technologie en Samenleving stelt de Vlaamse versie van de UTAUT-vragenlijst voor professionals en eindgebruikers (en hun handleidingen die onder meer informatie geven over de scoring) in de marge van het Interreg eMEN-project (www.nweurope.eu/emen) gratis ter beschikking voor gebruik via hun website: www.e-mentalhealth.be/

Referenties

- **Davis, F., Bagozzi, R. & Warshaw, P.** (1992). Extrinsic and intrinsic motivation to use computers in the workplace. *Journal of Applied Social Psychology*, 22(14), 1111-1132. doi:10.1111/j.1559-1816.1992.tb00945.x
- **Ebert, D., Berking, M., Cuijpers, P., Lehr, D., Pörtner, M. & Baumeister, H.** (2015). Increasing the acceptance of internet-based mental health interventions in primary care patients with depressive symptoms. A randomized controlled trial. *Journal of Affective Disorders*, 176, 9-17. doi:10.1016/j.jad.2015.01.056
- **Musiat, P. & Tarrier, N.** (2014). Collateral outcomes in e-mental health: a systematic review of the evidence for added benefits of computerized cognitive behavior therapy interventions for mental health. *Psychological Medicine*, 44(15), 3137-3150. doi:10.1017/S0033291714000245
- **Riper, H.** (2017, februari). eMental-Health & the Social Domain. [PowerPoint slides]
Geraadpleegd via www.nweurope.eu/media/1684/emen_riperheleen.pdf
- **Schrauwen, E.** (2015). *Technologie in de geestelijke gezondheidszorg. Percepties en attitudes van GGZ-professionals.* (Ongepubliceerde bachelorproef). Thomas More-hogeschool, Antwerpen
- **Stoop, K.** (2016). *Onlinehulp in de geestelijke gezondheidszorg. Onderzoek naar de attitude van hulpvragers.* (Ongepubliceerde bachelorproef). Thomas More-hogeschool, Antwerpen
- **Thompson, R., Higgins, C. & Howell, J.** (1991). Personal computing - toward a conceptual-model of utilization. *Mis Quarterly*, 15(1), 125-143. doi:10.2307/249443
- **Van Daele, T. & Vanhooissen, T.** (2015). Draagbare technologie in de geestelijke gezondheidszorg. *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 45, 9-14
- **Venkatesh, V. & Davis, F.** (2000). A theoretical extension of the Technology Acceptance Model: Four longitudinal field studies. *Management Science*, 46(2), 186-204. doi:10.1287/mnsc.46.2.186.11926
- Venkatesh, V., Morris, M., Davis, G. & Davis, F. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *Mis Quarterly*, 27(3), 425-478